

Teknologiateollisuus ry:n lausunto ehdotuksista korkeakoulujen rahoitusmalliksi

Teknologiateollisuus ry kiittää mahdollisuudesta lausua ehdotuksista korkeakoulujen rahoitusmalleiksi vuodesta 2025 alkaen. Yleisenä huomiona Teknologiateollisuus toteaa, että rahoitusmalleihin tehtävät muutokset ovat lähtökohtaisesti pieniä, eivätkä suuresti uudista rahoitusmalleja. Siksi on olennaista, että rahoitusuudistuksen työryhmämuistio tunnistaa tarpeen rahoituskäytänteiden muutokseen rahoituskauden 2025–2028 jälkeen. Erityisesti korkeakoulujen toiminnan vaikuttavuuden kehittäminen tulisi saada vahvemmin ja monipuolisemmin mukaan tuleviin rahoitusmalleihin. **Työ jo nyt tarkasteltavasta seuraavan kauden malleista olisikin syytä aloittaa välittömästi, jotta vaihtoehtoisten mallien etsimiselle, tarkemmalle analyysille ja mallintamiselle ja niistä käytävälle keskustelulle olisi riittävästi aikaa ja tilaa.**

Yritysten ja korkeakoulujen välisen yhteistyön on oltava kannattavaa sekä korkeakouluille että niiden henkilöstölle

Neljän prosentin T&K-tavoitteen saavuttaminen edellyttää, että yritykset ovat entistä vahvemmin mukana TKI-toiminnassa. **Rahoitusmalleihin ehdotetut korotetut kertoimet yritysten korkeakouluille suuntaamalle TKI-rahoitukselle ovat kannatettavia** ja toteuttavat osaltaan hallitusohjelman kirjausta siitä, että "T&K-rahoituksen kansantaloudellista vaikuttavuutta nostetaan painottamalla tutkimus-yritys-yhteistyöhön kohdentuvaa rahoitusta sekä rahoittamalla yhteiskäyttöisiä TKI-infrastruktuureja".

Ehdotetussa mallissa yritysrahoitus huomioidaan ainoastaan TKI-toiminnan osalta, ja se kilpailee osaltaan muun tutkimusrahoituksen kanssa. Mallin **yksinkertaisuuden kannalta olisi selkeämpää, että yritysrahoitus erotettaisiin tutkimusrahoituksesta kokonaan omaksi osiokseen.** Tämä mahdollistaisi myös sen, että **samalla huomioitaisiin jatkuvan oppimisen mittarina yksityinen rahoitus koulutukseen.** Näin **uusi yksityisen ja kolmannen sektorin rahoitus tutkimukseen ja koulutukseen -osio pitäisi sisällään kotimaisen ja ulkomaisen yritysrahoituksen tutkimukseen, koulutusliiketoiminnan tuotot ja muun yksityisen rahoituksen koulutukseen, kuten avoimen korkeakoulutuksen tuotot.**

Lisäksi olisi tärkeää edistää tutkimustulosten kaupallistumista tavoilla, joissa yliopistot itsessään eivät jää liian suuriksi toimijoiksi syntyvässä liiketoiminnassa. Yksi tärkeä lenkki tässä ketjussa ovat patentit. Jo tämän rahoitusmalliuudistuksen yhteydessä **kokeiluna tulisi lisätä julkaisuiden kanssa samaan indikaattorikoriin myönnetty patentit, rinnastaen ne merkitykseltään JUFO-1-tason julkaisuihin.** Koska yliopistojen patenttimäärät ovat murto-osa julkaisumäärästä, ei tämä aiheuttaisi ennakoimattomia muutoksia yliopistojen tuloksiin, mutta lisäisi kannusteita ja mahdollisuuksia tutkimuksen kaupallistamiseen.

Koulutuksen kasautumisen ehkäisy ja opintojen vauhdittaminen ovat tärkeitä tavoitteita, mutta esitetyt keinot eivät ole täysin perusteltuja

Koulutuksen kasautumisen ehkäisemiseksi *uusien ensikertalaisten opiskelijoiden määrää ehdotetaan lisättäväksi uudeksi rahoitustekijäksi ja toisen samantasoisien tutkinnon kerrointa alennettavaksi 0,7:stä 0,5:een*. On tärkeää, että korkeakoulujen aloituspaikkoja saadaan kohdennettua aiempaa vahvemmin ensimmäistä korkeakoulututkintoa suorittaville ja koulutuksen tarpeetonta kasaantumista vähennettyä. Näin korkeakoulutuksen määrärahat kohdistuvat paremmin heille, joilla ei vielä ole merkittävää määrää korkeakouluopintoja. Koska päällekkäisen tutkintokoulutautumisen motivaatio lähtee yksilön, ei korkeakoulun tarpeista, **olisi kuitenkin ennemmin harkittava keinoja, jotka vähentävät joko päällekkäisen tutkintokoulutuksen houkuttelevuutta yksilölle tai mahdollistavat yksilön oman vastuun päällekkäisen koulutautumisen kustannuksista.**

Esitetyt muutokset ovat myös varsin mittavia verrattuna siihen, että päällekkäisten tutkintojen suorittaminen on lopulta suhteellisen harvinaista. Tilastopalvelu Vipusen perusteella noin 6–7 % korkeakoulututkinnon suorittaneista on suorittanut aiemmin samantasoisien tutkinnon ja noin 3–4 % tutkinnon suorittaneista suorittaa myöhemmin saman tasoisien tutkinnon. Ensikertalaisuuden määritelmä ei myöskään käsittele onnistuneella tavalla alaa kesken opintojen vaihtavia. Koska ensikertalaisuus koskee opinto-oikeuksia eikä tutkintoja, ei esimerkiksi alaa opintojensa aikana vaihtava opiskelija enää tule käsitellyksi ensikertalaisena, vaikka hänen tosiasiallisesti ensimmäinen korkeakoulututkintonsa tulisi tästä uudesta opinto-oikeudesta. **On vaarana, että ensikertalaisuuden korostaminen entisestään jäykistää siirtymiä toiselta asteelta korkeakoulutukseen ja vaihtoja korkeakoulutuksen sisällä, ellei samalla tehdä myös merkittäviä opiskelupaikkojen lisäyksiä opiskelijoita kiinnostaville korkean työmarkkinakysynnän aloille.**

Tutkintojen määrääjassa suorittamisen tehostamiseksi tavoitteellisessa suorittamisajassa suoritettujen tutkintojen kerrointa nostettaisiin rahoituslaskennassa 1,5:stä 1,8:aan. Muutosta perustellaan sillä, että näin korkeakoulujen kannusteet läpäisyä edistävien käytäntöjen kehittämiseen ja käyttöönottoon kasvavat. Ei kuitenkaan ole selvää, että heikko läpäisy johtuisi erityisesti korkeakoulujen kannusteiden puutteesta. Myös työmarkkinoilla on selkeitä eroja siinä, kuinka tutkintokeskeistä tai kuinka osaamiskeskeistä rekrytointi on. Tämä heijastuu väistämättä myös siihen, kuinka suuri motivaatio opiskelijoilla on nimenomaisesti tutkinnon suorittamiseen, vai riittääkö laadukkaaseen työllistymiseen riittävä opinnoissa ja työelämässä hankittu osaaminen. Määrääjassa suoritettujen tutkintojen korostaminen entisestään voi johtaa korkeakouluissa epäterveisiin asetelmiin, joissa korkeakoulujen näkökulmasta olisi kannattavampaa panostaa määrääjassa suoritettaviin, mutta vähäisen työmarkkinakysynnän aloihin kuin hitaasti suoritettaviin ja osin jopa opintojen edetessä keskeytyviinkin, mutta korkean työmarkkinakysynnän aloihin. Selkein esimerkki tästä ovat it-alat, joissa opintojen läpäisy on erityisen matala, mutta osaajat silti hyvin kysytyjä.

Määräaikaisten tutkintojen korostaminen voi johtaa myös siihen, että kaikkiin opiskelijoihin panostamisen sijaan korkeakouluille on kannattavampaa suunnata erityiset tukitoimet vain

niihin opiskelijoihin, jotka olisivat valmistumassa lähes tavoiteajassa. Tässä mielessä **määräajassa suoritettuja tutkintoja osuvampi indikaattori läpäisylle olisi opintojen läpäisyaste.**

Osaamiskeskeisyyden korostamiseksi ja alaneutraaliuden lisäämiseksi rahoitusmallissa olisi syytä harkita siirtymistä tutkintomittareista suuremmin tuotettua osaamista mittaaviin indikaattoreihin. Yksi parempi mittari tutkintojen sijaan voisi olla FTE-opiskelijamäärä, joka mittaisi samalla mittarilla sekä tavoiteltua opiskelijamäärän lisäämistä että opintojen etenemistä. FTE-opiskelijamäärän nykyisiin kertoimiin 0/0,5/1 voisi vielä lisätä nopeaan valmistumiseen kannustavan korkeamman kertoimen, esimerkiksi 1,5 55 op ylittäville opiskelijoille. Näin korkeakouluilla säilyisi vahva kannuste parantaa opintojen etenemistä, mutta malli olisi neutraalimpi sen suhteen, arvostetaanko alalla vahvemmin tutkintoa vai osaamista.

Lisäksi Teknologiateollisuus kannattaa vahvasti alakohtaisten kustannuserojen huomioimista mallissa jatkossakin.

Tulevaisuudessa rahoitusmallin tulisi palkita vahvemmin vaikuttavuuden kehittämisestä

Suomalainen korkeakoulujen rahoitusmalli on kansainvälisesti poikkeava, mikä käy ilmi myös rahoitusmallista tehdyssä kansainvälisessä arvioissa.¹ Toisaalta siitä puuttuu puhtaasti volyyymiin pohjaava perusrahoitus, mikä on tyypillistä suurimmassa osassa verrokkimaita, toisaalta se ei palkitse kovinkaan voimakkaasti kehityksestä, kun tuloksina mitataan vahvasti volyymin kanssa korreloivia suoritteita. Mallista usein tunnistettuja ongelmia ovat toisaalta sen pyrkimys ohjata kaikkia korkeakouluja priorisoimaan samoja valintoja ja kehityskohteita², toisaalta sen suppeus vaikuttavuuden mittaamisessa. Muun muassa Karvin koulutusala-arviointeihin vastanneet koulutusalojohtajat kokivat rahoitusmallin toisaalta toimintaa vahvimmin ohjaavaksi, mutta kehittämisen kannalta vähiten relevantiksi ohjausmekanismiksi.³

Keskustelu vaihtoehtoisista malleista on aloitettava heti, jotta seuraava rahoitusmallityöryhmä ei työskentele käyttöönottoaikataulun asettamassa pakkopaidassa isompien uudistusten suhteen.

Vaihtoehtoa voisi hakea esimerkiksi mallista, jolla Teknologiateollisuus ry päätti pääomituksen allokointista yliopistoille vuonna 2022: sekä koulutukselle että TKI-toiminnalle määriteltiin yksi toiminnan volyyymia kuvaava pääindikaattori, jonka antama tulos kerrottiin kehittymistä mittaavilla vaikuttavuuskertoimilla. Vaikuttavuuskerroin kuvasi tarkasteltavan yliopiston kehitystä suhteessa yliopistojen keskimääräiseen kehitykseen, eli

¹ Technopolis group https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/ce143d5f-5338-495b-a311-9b052f49037f/101ef200-d993-48f6-9675-e4f2b3630063/MUISTIO_20230616061550.pdf

² Seuri & Vartiainen https://www.taloustieteellinenyhdistys.fi/wp-content/uploads/2018/03/KAK_1_2018_176x245_WEB-102-133.pdf

³ Kallio & al. <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/JPBAFM-10-2020-0177/full/pdf>

jos kehitys oli keskimääräistä vahvempaa, sai yliopisto volyymiosuuttaan suuremman osuuden tuloksesta.

Korkeakoulujen rahoitusmallin tasolle tämä olisi yleistettävissä esimerkiksi siten, että rahoitusmalli koostuisi perusosioista ja kehittämisosioista. Perusosiossa indikaattoreita olisi hyvin rajattu määrä. Kehittämisosiossa mitattaisiin kehitystä kaikille yhteisissä, korkeakoulu- ja tiedepolitiikan keskeisissä tavoitteissa, minkä lisäksi voisi olla käytössä myös indikaattorikori, josta korkeakoulu voisi valita omien kehittämistavoitteidensa kannalta relevantit indikaattorit.

Näin voisi olla mahdollista löytää malli, joka toisaalta tarjoaisi vakaan perusrahoituksen, palkitsisi vahvasti kehittämisessä ja mahdollistaisi korkeakoulujen strategialähtöisen kehittämisen ja vaikuttavuuden monipuolisemman mittaamisen.

Helsingissä 6.2.2024

Leena Pöntynen
Johtaja, Osaamispolitiikka
Teknologiateollisuus ry